

АДАПТИВНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ірина Гудзеляк¹, Любов Котик², Володимир Біланюк³, Ольга Мамчур⁴

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Дорошенка, 41, Львів, Україна, UA-79007*

¹ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0890-5085>
iryna.hudzelyak@lnu.edu.ua;

²ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>
liubov.kotyk@lnu.edu.ua;

³ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4472-8637>
volodymyr.bilanyuk@lnu.edu.ua;

⁴ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3642-4385>
olga.mamchur@lnu.edu.ua

Обґрунтовано необхідність вивчення освітніх втрат здобувачів закладів вищої освіти України в умовах тривалого дистанційного навчання, зумовленого пандемією та безпековими викликами і загрозами воєнного часу. Проаналізовано світовий досвід визначення освітніх втрат в умовах пандемії. Мета дослідження – на підставі апробованого досвіду освітньої діяльності на географічному факультеті ЛНУ ім. Івана Франка та проведеного соціологічного дослідження визначити перелік адаптивних заходів для подолання освітніх втрат здобувачів.

Для подолання освітніх втрат запропоновано впроваджувати таку систему заходів у закладах вищої освіти: навчальна підтримка, яка містить індивідуальні консультації з окремих дисциплін, адаптовані індивідуальні завдання для лабораторних, практичних і самостійних робіт, створення електронних курсів з навчальних дисциплін з обов'язковим і додатковим контентом, вибіркові дисципліни для посилення підготовки з фундаментальних курсів, самостійна робота здобувачів, рекомендації для саморозвитку здобувачів; організаційно-психологічна підтримка, зокрема фахова психологічна допомога, навчання позитивного мислення та управління стресом, мотивуючі публічні заходи, студентське наставництво, планування часу, вдосконалення навичок самодисципліни, адміністративно-правові механізми діяльності закладів вищої освіти; ресурсна підтримка здобувачів, що передбачає створення безпечного та сприятливого середовища навчання, безперешкодний доступ до необхідних ресурсів для успішного навчання.

Наголошено на необхідності розробки методики об'єктивного оцінювання освітніх втрат здобувачів різних рівнів освіти. Зазначено, що адаптивні заходи для компенсації освітніх втрат мають бути адаптовані до специфіки окремих галузей знань і спеціальностей, урахувати доцільність поєднання різних форм, методів і механізмів підтримки.

Ключові слова: адаптивні заходи, освітні втрати, навчальні втрати, здобувачі вищої освіти, результати навчання, освітній процес.

Постановка проблеми. З 2020 року українська освіта переживає складні часи, пов'язані з необхідністю організації навчання у дистанційному режимі, що викликано карантинном під час пандемії COVID-19 та війною. Це призвело до зниження якості освіти та появи освітніх втрат у здобувачів різного рівня освіти. Освітні втрати – це комплексний показник діяльності освітньої системи держави чи регіону та особистісних досягнень здобувачів, що означає відмінності досягнень здобувачів освіти порівняно з обов'язковими результатами навчання, досягнення яких визначено освітніми стандартами [10]. Навчальні втрати трактують як недоотримання знань і навичок, академічний регрес через певні перерви в навчанні конкретного учня чи студента. Відмінності між фактичними та очікуваними результатами здобувача, які встановлені стандартом чи передбачувані середньостатистичними даними, позначають терміном “навчальні прогалини у навчанні” [6].

Результати моніторингу освітнього процесу засвідчують великі освітні втрати в закладах середньої освіти України [7]. Об'єктивна відсутність можливостей отримання якісної загальної середньої освіти в Україні в умовах перманентних безпекових викликів воєнного часу безпосередньо позначається на рівні знань студентів закладів вищої освіти. Це негативно впливає на інтелектуальний та соціальний розвиток особистості, а в довготривалій перспективі – на економічний розвиток суспільства і здатності до відтворення людського потенціалу держави. Постійні кризові явища в українському суспільстві, та у сфері української освіти зокрема, призводять до перманентних освітніх втрат, на які варто реагувати. Адаптивні заходи до нових викликів у освітньому процесі для закладів вищої освіти потрібно розглядати комплексно, із залученням усіх суб'єктів цього процесу, які спрямовують свої дії, залежно від функцій, на допомогу здобувачам освіти. У статті акцентовано увагу на системі заходів, які виконують науково-педагогічний персонал та наставники, адміністрація закладів вищої освіти задля підтримки студентів власне у навчанні, особливо розвиткові навчальних можливостей, допомозі в організації роботи студентів, сприяння їхньої мотивації, психологічної підтримки, та використанні для цих цілей усіх можливих ресурсів закладів освіти. Ці заходи для компенсації освітніх втрат мають бути спрямовані відповідно до специфіки окремих галузей знань і спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. “Аналітичний звіт Державної служби якості освіти України” [2] висвітлює широке коло проблем, з якими стикнулися заклади вищої освіти під час війни: перехід на дистанційне навчання, обмежений доступ до навчальних ресурсів, обмежені можливості підтримки студентів, необхідність впровадження дієвих механізмів для подолання освітніх втрат. Окремі з них зазначено у звіті Cedoss [5], який акцентує на методологічних аспектах вимірювання освітніх втрат і розробці стратегій для їхньої компенсації. Це персоналізовані програми навчання, що беруть до уваги особливості кожного учня/студента, додаткові заняття з

вчителями, впровадження програм психологічної підтримки для учнів та вчителів, використання цифрових технологій для забезпечення безперервності навчання.

Проблеми діагностики освітніх втрат учнів в умовах воєнного стану та конкретні методи їх компенсації, зокрема гнучкі підходи до навчання та адаптації освітніх програм, запропонували О. Топузов, М. Головка та О. Локшина [10]. Оверченко М. розкриває переваги міжнародного співробітництва для підтримки української освіти в умовах війни, аналізує окремі реалізовані ініціативи для мінімізації втрат і підтримки студентів, що постраждали від війни [4]. Організаційні заходи для подолання освітніх втрат аналізують Л. Вессманн та Е. Ганушек, наголошуючи на важливості інвестування в освіту шляхом розвитку інфраструктури та технологій та фінансування навчальних програм [13]. Американський досвід допомоги студентам під час пандемії розкрито у праці А. Ледера [12]. Дослідження Дж. Гаусела та інших [11] показало, що попри новий позитивний досвід дистанційного навчання для деяких студентів існували різні види перешкод: нестача відповідних пристроїв для практичної роботи, відсутність відповідного житла і робочого простору; відчуття стресу у тих, хто мав нестабільну зайнятість; відсутність польових практик і доступу до лабораторій.

Мета дослідження – систематизувати адаптивні заходи для підтримки студентів з навчальними втратами.

Визначення найбільш оптимальних адаптивних заходів зроблено на підставі проведеного дослідження та систематизації результатів анонімного анкетування і глибинного інтерв'ю студентів-випускників бакалаврського рівня освіти, експертних суджень науково-педагогічних працівників (детально методика формування емпіричної бази висвітлена у праці [1]). Взято до уваги особливості реалізації освітньо-професійної програми “Географія” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на географічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка, зокрема апробації цих практик на усіх освітніх програмах факультету від 2020 року. Отримані результати можуть використовувати керівники факультетів, кафедр (інших підрозділів), навчальних лабораторій, науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів, студентські наставники (тьютори), та загалом широким колом зацікавлених осіб, які працюють над проблемою подолання освітніх втрат студентів.

Виклад основного матеріалу. Розробка системи адаптивних заходів для подолання освітніх втрат у закладах вищої освіти є результатом комплексного дослідження, яке було проведено у 2024 році, включало з анонімним анкетуванням студентів географічного факультету ЛНУ ім. Івана Франка, які вступили на освітню програму “Географія” 2020 року і розпочали навчання у дистанційному режимі, глибинне інтерв'ю випускників цієї освітньої програми, а також науково-педагогічних працівників, які безпосередньо були залучені до

освітнього процесу. Це дало змогу не лише зафіксувати факти про навчальні втрати здобувачів, а й розпочати впроваджувати окремі заходи адаптації до нових викликів, акцентувати увагу на окремих напрямках освітнього процесу (навчальній і науковій роботі студентів, а також у сфері самостійної роботи, саморозвитку та психологічній підтримці здобувачів), отримати судження здобувачів щодо ефективності тих адаптивних заходів, які упроваджувались на факультеті [1]. Заважаючи на специфіку освітніх програм географічного факультету (різноманітних галузей знань і спеціальностей; наявність польових і камеральних досліджень; поєднання суспільствознавчих і природничих досліджень тощо), система заходів для компенсації освітніх втрат характеризується значним різноманіттям.

Рис. 1. Система адаптивних заходів для подолання освітніх втрат здобувачів вищої освіти, укладена авторами

Три групи адаптивних заходів (рис. 1) виокремлено за діяльнісно-ресурсним підходом і функціональними позиціями в освітньому процесі осіб, які впроваджують адаптивні заходи. Перша група заходів стосується зовнішньої підтримки навчання студентів як найважливішого виду їхньої діяльності; друга

група – це симбіоз організаційної діяльності викладачів, керівництва факультету/університету, а також самоорганізації студента й сприяння посиленню мотивації; третя група об'єднує заходи, пов'язані із застосуванням різного роду ресурсів освітнього середовища, інфраструктури закладу вищої освіти у процесі подолання освітніх втрат. Ці три групи адаптивних заходів для подолання освітніх втрат студентів є ефективними у комплексному застосуванні.

Для подолання освітніх втрат здобувачів вищої освіти варто застосовувати різноманітні адаптивні заходи.

1. Навчальна підтримка здобувачів:

– індивідуальні консультації з окремих дисциплін. Це найпростіші в організаційному плані інструменти, що дають змогу максимально звертати увагу на індивідуальний рівень знань здобувачів і спрямовані допомогти студентам зберегти мотивацію та впевненість у своїх здібностях, надаючи підтримку та позитивні настанови. За результатами інтерв'ю [1], серед студентів існує недостатнє усвідомлення власних навчальних втрат та відсутність мотивації до консультацій, попри готовність викладачів приділяти додатковий робочий час на консультації. Студенти вказали, що шукали підтримку серед здобувачів старших курсів під час дистанційного/змішаного навчання, або загалом втрачали інтерес до навчання;

– розвиток навчальних можливостей (застосування інноваційних методик навчання, розвиток творчих і науково-дослідницьких навиків, критичного мислення тощо; міжнародна співпраця для запозичення досвіду; цифровізація освіти; застосування компонентів неформальної освіти) є фундаментально важливим аспектом освітнього процесу, адже це сприяє підвищенню якості освіти та дає студентам більше шансів на успішне майбутнє;

– адаптовані індивідуальні завдання для лабораторних, практичних і самостійних робіт. Тут важливим інструментом виявлення навчальних втрат на індивідуальному рівні є вступне опитування (зрізи знань) з дисциплін, які дають викладачеві можливість визначити академічні навички, рівень знань та інші фактори, які впливають на успіх навчання, а отже, диференціювати за рівнем складності завдання практичного блоку. Дуже важливим аспектом є орієнтація студентів на обов'язкове засвоєння теоретичної складової і досягнення програмних результатів навчання, які визначені стандартом вищої освіти та цілями освітньо-професійної програми;

– створення електронних курсів з навчальних дисциплін з обов'язковим і додатковим контентом. Система MOODLE дає змогу вдало структурувати електронні курси, наповнити їх навчальними матеріалами з лекційної і практичної частини, додати завдання з самостійної роботи, розмістити методичні рекомендації для різних типів робіт, географічні карти, супутникові знімки, статистичні ресурси тощо. Це ефективна платформа для асинхронного навчання і зворотного зв'язку зі здобувачами;

– вибіркові дисципліни для посилення підготовки з фундаментальних курсів. Вибіркові дисципліни впроваджені, щоб зацікавити і мотивувати студентів, особливо якщо вони відповідають їхнім інтересам, потребам і кар'єрним амбіціям. За їхньою допомогою можна компенсувати освітні втрати шляхом оптимального поєднання змістових компонентів, вибору методів навчання, які активізують пізнавальну діяльність здобувачів. Дисципліни вільного вибору з циклу загальної підготовки Університету, спрямовані на набуття додаткових компетентностей та розширення світогляду здобувача освіти [8], є особливим компонентом освітніх програм, що долають освітні втрати, закладені ще у середній школі (з історії, культури, іноземної мови, окремих сфер науки і технологій тощо). Індивідуальна освітня траєкторія студента дає змогу долати набуті освітні втрати засобом підбору тем курсових і кваліфікаційних робіт, місць проходження навчальних і виробничих практик через прикладне самостійне заглиблення у проблематику дослідження. Академічна свобода забезпечує викладачам можливість використовувати гнучкий підхід до змістовного наповнення лекцій і практично-семінарських занять, без втрат програмних результатів навчання, зважаючи (особливо на першому курсі навчання ОС “Бакалавр”) на освітній потенціал і технічні можливості здобувачів освіти, їхній психоемоційний стан та готовність до навчання в українських реаліях воєнного стану;

– самостійна робота здобувачів. Вагоме значення відведено самостійній роботі студента, яка сягає від 1/3 до 2/3 обсягу загального часу навчальних дисциплін у ЛНУ ім. Івана Франка та є засобом як опрацювання, так і опановування навчального матеріалу [8], ліквідації освітніх втрат шляхом індивідуального доопрацювання набутих освітніх прогалин. Академічну заборгованість, яка виникла у разі невиконання здобувачем освіти індивідуального навчального плану, що є свідченням наявності освітніх втрат, ліквідовують після самостійного опрацювання матеріалу навчальної дисципліни, через повторне складання екзаменів і заліків [8];

– рекомендації для саморозвитку здобувачів [9]. Комплекс таких ресурсів укладений авторитетним колективом науково-педагогічних працівників за участю навчально-дослідницьких лабораторій географічного факультету та містить перелік науково-популярної літератури з географії, наук про Землю, історії, інших суспільних наук, художню літературу, документальні і художні фільми з потужним пізнавальним контентом, посилання на сайти громадських організацій та інтернет-блоги видатних учених, експертів, авторитетних практиків. Рекомендації ресурсів для саморозвитку надають під час різних практик, а також роботи студентських гуртків, спільнот університету та інших студентських заходів. На жаль, моніторинг відкритих освітніх платформ засвідчив відсутність безкоштовних курсів українською мовою з різних галузей географічної науки, що суттєво знижує можливості для саморозвитку студентів.

2. Організаційно-психологічна підтримка здобувачів:

– психологічна підтримка. Може відбуватися на різних рівнях комунікації – між студентом і порадином групи, або викладачем, адміністрацією факультету, чи представниками студентського самоврядування. Модель психологічної підтримки повинна містити фахову підтримку, яку здатні надати штатні фахівці-психологи з відповідного підрозділу ЗВО. Психологічна підтримка має бути не лише реакцією на виявлені проблеми у здобувача, або його особисте прохання про підтримку, а й охоплювати превентивні й мотивуючі публічні заходи загальноуніверситетського або загально-факультетського рівня. Позитивне мислення та підтримка студентів у їхній вірі у власні здібності можуть бути основними для успіху. Важливо розвивати позитивне самопереконавання та допомагати студентам впевнитися у своїх здібностях. Загалом студенти нечасто звертаються по психологічну допомогу. Тому питання мотивації навчання, стратегії управління стресом та тривогою в умовах війни і невизначеності має бути головним у повсякденній практиці безпосереднього спілкування зі здобувачами;

– адміністративно-правові механізми організації освітнього процесу формуються внутрішніми документами Університету і забезпечують умови укладання індивідуального графіка навчання, повторного вивчення дисципліни, проходження практики, перездачі заліків, іспитів, курсових робіт, можливість захисту бакалаврської і магістерської роботи протягом наступних декількох років. У Львівському національному університеті імені Івана Франка розроблено та апробовано гнучку і диверсифіковану систему заходів, спрямовану на компенсацію освітніх втрат, як набутих абітурієнтами під час навчання у закладах середньої освіти, так і студентами під час навчання в університеті. Вона регламентована положеннями університету, до яких варто віднести “Положення про організацію освітнього процесу в ЛНУ ім. І. Франка” (2024), проект “Положення про систему внутрішнього забезпечення якості у ЛНУ ім. І. Франка” (2024), “Порядок повторного вивчення окремих дисциплін” (2020) та ін. [3]. У них означено поняття академічної заборгованості та шляхів її ліквідації, ролі самостійної роботи під час здобуття освіти, індивідуального навчального плану студента, академічної мобільності та академічної свободи тощо. Юридичні норми Міністерства освіти і науки України регулюють процеси переведення здобувачів на інші спеціальності, поновлення у разі вимушених розривів освітнього процесу. Придатність таких механізмів має цілком корелюватися з актуальними викликами суспільства для сприяння подолання освітніх втрат;

– студентське наставництво. В організаційному аспекті серед найбільш успішних студентів-старшокурсників варто визначати наставників (тьюторів) для роботи зі здобувачами першого курсу. Тьютори, маючи статусні переваги у середовищі молоді, налагоджують “офіційний” канал комунікації і дають корисні поради першокурсникам, долучають їх до неформальної освіти та громадських організацій. Проте справді вмотивованих людей, які бажають

працювати наставниками, є мало. Отже, закладам вищої освіти потрібно посилювати цю мотивацію різноманітними способами;

– планування часу. Ефективне управління часом може бути ключем до успішного навчання. Вдалі часові аспекти організації освітнього процесу разом з індивідуальним тайм-менеджментом і вдосконаленням навичок самодисципліни – розклад занять, семестровий графік, створення індивідуального робочого графіка – сприяє більшій інтеграції студентів у середовище структурних підрозділів факультету, забезпечує вчасне виконання поставлених завдань у рамках навчальних дисциплін і допомагає приділяти час на саморозвиток. Нездатність вміло організувати свій робочий день – це частина загальної системи освітніх втрат, це ті навички, які формуються в умовах повноцінного навчання у мирний час. Тому питанню тайм-менеджменту потрібно приділяти увагу передусім порадиникам груп ще з перших днів роботи з першокурсниками.

3. Ресурсна підтримка здобувачів:

– створення безпечного та сприятливого освітнього середовища, де студенти можуть відчувати підтримку та розуміння;

– забезпечення доступу до необхідних ресурсів для успішного навчання, таких як підручники, комп'ютери, програмне забезпечення, підтримка з боку бібліотек та інших установ. Маючи за мету компенсувати освітні втрати здобувачів, викладачі повинні створювати авторські навчальні посібники з урахуванням актуальних умов навчального процесу. Традиційною є практика географічного факультету з організації кафедральних бібліотек, які наповнені вузькоспеціалізованою літературою, багатою колекцією карт і атласів, що дають змогу використовувати ці ресурси на заняттях та індивідуальних консультаціях.

Згідно з опитуванням [1] студенти географічного факультету акцентували особливу увагу на ролі освітнього середовища, яке позитивно впливає на мотивацію і результати навчання. Освітнє середовище географічного факультету сформоване усією сукупністю об'єктивних зовнішніх умов, чинників та соціальної інфраструктури Львівського університету, потрібних для успішного провадження освітньої діяльності. Це стосується насамперед створення комфортних та безпечних умов навчання та праці (у приміщенні факультету є ревіталізоване, просторе, комфортне і обладнане навчальним і спортивним інвентарем укриття; сам університет розташований на відносно далекій відстані від безпосередньої лінії бойових зіткнень; розвиненою є мережа спільнот самоврядування, профспілок, а також інфраструктура університету із власними закладами харчування, осередками і спільнотами), спортивними осередками; кабінет психологічної допомоги та ін.). Такий освітній простір загалом сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для компенсації освітніх втрат здобувачів вищої освіти запропоновано систему заходів, які об'єднано у три групи – навчальна підтримка здобувачів; організаційно-психологічне сприяння; ресурсне забезпечення.

Адаптивні заходи для подолання навчальних втрат у закладах вищої освіти не лише компенсують нестачу базових знань у студентів для здобуття фаху, а й забезпечують функціонування відкритого, сприятливого, дружнього освітнього середовища, підтримують формування оптимальної індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням особистісних умінь, навичок та орієнтацій студента, створюють інклюзивну спільноту, яка позитивно впливає на психологічний клімат у колективі та психоемоційний стан і здобувачів, і освітян.

Питання мотивації навчального процесу, навчання стратегій управління стресом та тривогою у важких сучасних умовах освітнього процесу є вирішальним у повсякденній практиці безпосереднього спілкування зі здобувачами. На студента позитивно впливає підтримка не лише викладачів, а й інших здобувачів (однокурсників), у тім числі студентських наставників, особливо за наявності сприятливого освітнього середовища.

Результати соціологічного опитування студентів і викладачів та апробація адаптивних заходів дає підстави наголошувати на необхідності розробки методики об'єктивного оцінювання освітніх втрат здобувачів різних рівнів освіти. Адаптивні заходи для компенсації освітніх втрат мають бути спрямовані відповідно до специфіки окремих галузей знань і спеціальностей, зокрема брати до уваги доцільність поєднання різних форм, методів і механізмів підтримки.

1. Гудзеляк І. І., Котик Л. І., Біланюк В. І., Мамчур О. І. Діагностика освітніх втрат студентів-географів в умовах дистанційного навчання. Вісник освіти і науки. 2025. № 1 (31). С. 1054–1071. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-1054-1071](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-1054-1071).

2. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році. Аналітичний звіт. Київ: Державна служба якості освіти, 2023. 64 с. URL: <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viyny-web-3.pdf> (дата звернення: 11.01.2025).

3. Львівський університет: Документи про організацію та забезпечення якості навчального процесу. 2024. URL: <https://lnu.edu.ua/about/university-today-and-tomorrow/documents/education-process> (дата звернення: 11.01.2025).

4. Оверченко М. Роль міжнародних та громадських організацій у подоланні освітніх втрат в Україні. Український педагогічний журнал. 2024. № 1. С. 65–73. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-1-65-73>.

5. Освітні втрати: підходи до вимірювання та компенсації. Звіт. 2022. URL: https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/zapyska_osvitni-vtraty.pdf (дата звернення: 22.01.2025).

6. Освітні втрати: як учителю їх діагностувати та компенсувати. 2023. URL: <https://osvita.ua/school/method/90113> (дата звернення: 08.01.2025).

7. Освітній процес в умовах війни: тенденції та висновки. 2023. URL: <https://osvita.ua/school/88943> (дата звернення: 26.01.2025).
8. Положення про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка (нова редакція). 2024. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu_Nova-redaktsiia_2024.pdf (дата звернення: 03.02.2025).
9. Список книг і матеріалів для саморозвитку студентів. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/Spysok-rekomendovanykh-dzherel-dlia-samorozvytku_2025.pdf (дата звернення: 08.02.2025).
10. Топузов О., Головка М., Локишина О. Освітні втрати в період воєнного стану: проблеми діагностики та компенсації. Український педагогічний журнал. 2023. Вип. 1. С. 5–13. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-1-5-13>.
11. Housel J., Day T., Chang I.-C. C., Chung C. K. L., Doolittle W. E., McDaniel P. N. The Immediate Impact of COVID-19 on Postsecondary Teaching and Learning. Prof. Geogr. 2021. Vol. 1, No. 73. P. 1–13. URL: <https://doi.org/10.1080/00330124.2020.1823864>.
12. Lederer A. M., Hoban M. T., Lipson S. K., Zhou S., Eisenberg D. More Than Inconvenienced: The Unique Needs of U.S. College Students During the COVID-19 Pandemic. Health Education & Behavior. 2021. Vol. 1, No. 48. P. 14–19. URL: <https://doi.org/10.1177/1090198120969372>.
13. Woessmann E., Hanushek L. The economic impacts of learning losses. OECD Educ. Work. Papers. 2020. No. 225. P. 1–24. URL: <https://doi.org/10.1787/19939019>.

References

1. Hudzeliak, I. I., Kotyk, L. I., Bilanyuk, V. I., Mamchur, O. I. (2025). Diahnostyka osvity vtraty studentiv-heohrafiv v umovakh dystantsiinoho navchannia [Diagnostics of educational losses of geography students in distance learning]. *Visnyk osvity i nauky*, 1 (31), 1054–1071 [in Ukrainian].
2. Doslidzhennia yakosti orhanizatsii osvitnoho protsesu v umovakh viiny u 2022/2023 navchalnomu rotsi. (2023). *Analichnyi zvit* [A study of the educational process quality in the context of war in the academic year 2022/2023. Academic report]. Kyiv : Derzhavna sluzhba yakosti osvity, 64 [in Ukrainian].
3. Lvivskiy universytet: Dokumenty pro orhanizatsiiu ta zabezpechennia yakosti navchalnoho protsesu. (2024). [Lviv University: Documents on the organisation and quality assurance of the educational process] [in Ukrainian].
4. Overchenko, M. (2024). Rol mizhnarodnykh ta hromadskykh orhanizatsii u podolanni osvity vtraty v Ukraini [The role of international and civil society organisations in overcoming educational losses in Ukraine]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 1, 65–73 [in Ukrainian].
5. Osvitni vtraty: pidkhody do vymyruvannia ta kompensatsii. (2022). *Zvit* [Educational losses: approaches to measurement and compensation] [in Ukrainian].

6. Osvitni vtraty: yak uchyteliu yikh diahnostuvaty ta kompensuvaty. (2023). [Educational losses: how teachers can diagnose and compensate for them] [in Ukrainian].
7. Osvitnii protses v umovakh viiny: tendentsii ta vysnovky. (2023). [The educational process in the time of war: trends and conclusions] [in Ukrainian].
8. Polozhennia pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu u Lvivskomu natsionalnomu universyteti imeni Ivana Franka. (2024). [Regulations on the organisation of the educational process at Ivan Franko National University of Lviv] [in Ukrainian].
9. Spysok knyh i materialiv dlia samorozvytku studentiv. (2025). [List of books and materials for students' self-development] [in Ukrainian].
10. Topuzov, O., Holovko, M., Lokshyna, O. (2023). Osvitni vtraty v period voiennoho stanu: problemy diahnostryky ta kompensatsii [Educational losses during martial law: problems of diagnosis and compensation]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 1, 5–13 [in Ukrainian].
11. Housel, J., Day, T., Chang, I.-C. C., Chung, C. K. L., Doolittle, W. E., McDaniel, P. N. (2021). The Immediate Impact of COVID-19 on Postsecondary Teaching and Learning. *Prof. Geogr.*, 1, 73, 1–13 [in English].
12. Lederer, A. M., Hoban, M. T., Lipson, S. K., Zhou, S., Eisenberg, D. (2021). More Than Inconvenienced: The Unique Needs of U. S. College Students During the COVID-19 Pandemic. *Health Education & Behavior*, 1, 48, 14–19 [in English].
13. Woessmann, E., Hanushek, L. (2020). The economic impacts of learning losses. *OECD Educ. Work. Papers.*, 225, 1–24 [in English].

Стаття: надійшла до редколегії 06.03.2025
доопрацьована 04.04.2025
прийнята до друку 21.04.2025

**ADAPTIVE STRATEGIES TO OVERCOME EDUCATIONAL LOSSES
OF HIGHER EDUCATION STUDENTS****Iryna Hudzelyak¹, Liubov Kotyk², Volodymyr Bilanyuk³, Olha Mamchur⁴***Ivan Franko National University of Lviv,
Petro Doroshenko Str., 41, Lviv, Ukraine, UA-79007*¹*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0890-5085>
iryna.hudzelyak@lnu.edu.ua;*²*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>
liubov.kotyky@lnu.edu.ua;*³*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4472-8637>
volodymyr.bilanyuk@lnu.edu.ua;*⁴*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3642-4385>
olga.mamchur@lnu.edu.ua*

The article substantiates the need to examine the educational losses of students of higher education institutions in Ukraine in the context of long-term distance learning caused by the pandemic and wartime security challenges and threats. It analyses the world experience in Determining educational losses during a pandemic, this study aims to identify a list of adaptive measures to address the educational setbacks faced by students, based on the proven experience of educational activities at the Faculty of Geography of Ivan Franko National University of Lviv and the conducted sociological research.

To mitigate educational losses, it is proposed to implement the following system of measures in higher education institutions: educational support, which includes individual consultations in specific disciplines, adapted individual tasks for laboratory, practical, and independent work, the creation of e-courses in disciplines with compulsory and additional content, and elective disciplines to strengthen training in fundamental courses. Additionally, independent work for applicants and recommendations for their self-development are included; organizational and psychological support will also be provided.

The necessity of developing a methodology for the objective assessment of applicants' educational losses at various levels of education is emphasized. It is noted that adaptive measures to compensate for educational losses should be tailored to the specifics of individual fields of knowledge and specialties, considering the feasibility of combining different forms, methods, and mechanisms of support.

Keywords: adaptive measures, educational losses, learning losses, higher education students, learning outcomes, educational process.